

| Paragraafid                                                 | Lehekülje nr. |
|-------------------------------------------------------------|---------------|
| 5. Ennetustegevuse laiendamine ja kvaliteedi säilitamine    | 1             |
| 5.1. Ennetustegevuse laialdane rakendamine                  | 2             |
| 5.2. Ennetustegevuse eduka laialdase rakendamise soovitused | 3             |
| 5.3. Ennetustegevuse kvaliteetne rakendamine                | 4             |
| 5.4. Ennetustegevuse laialdase rakendamise eeldused         | 6             |
| 5.5. Praktilised soovitused                                 | 7             |
| Kasutatud kirjandus                                         | 8             |

## 5. Ennetustegevuse Laiendamine Ja Kvaliteedi Säilitamine

Juhend

**Triin Ulla, Jana Holmar, Kadi Lubi, Kaja-Triin Laisaar, Triin Vilms**

Peatükk annab ülevaate, mida arvestada ennetustegevuse kvaliteetse elluviimise süsteemi väljatöötamisel, kus on tagatud nii rakendustäpsus kui ka tulemuste saavutamine. Laiendamise eesmärk on ulatuda tegevusega sihtrühma paljude esindajateni. Kirjeldatakse, kuidas loimida tegevus olemasolevasse süsteemi ja tööprotsessi, kuidas tagada tegevuse vastuvõetavus ja edukas rakendamine ning ületada võimalikke takistusi. Peatükis kirjeldatud tegevust on vaja **tõendatuse viienda taseme saavutamiseks**.

**Peatükk annab vastuse järgmistele küsimustele**

- Millest oleneb ennetustegevuse mõju, kui seda rakendatakse ulatuslikumalt?
- Kuidas toetada rakendajaid tegevuse laialdasemal elluviimisel ja vähendada vastupanu muudatustele?
- Kui oluline on rakendustäpsus tegevuse laialdasema elluviimise korral?
- Miks on oluline välja töötada seiresüsteem ja regulaarselt jälgida eesmärkide saavutamist?
- Miks on tegevuse laialdasel rakendamisel oluline kommunikatsioon?

### **Peatüki põhisõnum**

*Ennetustegevuse laiendamine on muudatus, mida on vaja hästi juhtida ja selgelt tutvustada. Muudatuse elluviimist võivad mõjutada vastupanu muudatusele, kommunikatsioonitõrked, vahendite*

*puudus ja muud takistused, mis omakorda võivad põhjustada tegevuse mõju vähenemist või kadumist. Tähtis on välja töötada kvaliteedi ja mõju seiresüsteem, et järjepidevalt mõista elluviimise kvaliteeti ja olulisi takistusi ning leida sobivad lahendused.*

[Loe edasi →](#)

## 5.1. Ennetustegevuse Laialdane Rakendamine

Kui ennetustegevuse tulemuslikkus on Eestis tõendatud ja regulaarselt kogutakse usaldusväärseid andmeid rakendustäpsuse kohta, saab kaaluda tegevuse laialdasemat rakendamist (ingl *scale-up*). Laialdane rakendamine on oluline eeskätt **tulemusliku ennetustegevuse korral, kus võib eeldada positiivset mõju ja probleemide võimalikku vähendamist sihtrühma suure hulga esindajate seas.**

Tegevuse laialdaseks elluviimiseks ei piisa ainult mõju tõendamisest, oluline on uurida ennetustegevuse laiendatavust, kasutatavust ja mõju pikema aja jooksul (1). Iga ennetustegevus ei pruugi olla laialdaselt elluviidav, iga ennetustegevust ei olegi vaja laialdaselt ellu viia, mõne tegevuse laialdase kasutamise jätkusuutlikkus võib olla vähene. **Mida ulatuslikumat elluviimist kavandatakse, seda enam võib hakata tegevuse üldine taust sekkumisprotsessi ja selle mõju suunama.**

**Laialdane elluviimine on mitme ennetustegevuse positiivset mõju vähendanud või on see hoopis kadunud.** Näiteks on väiksemad uuringud näidanud teadveloleku kursuste positiivset mõju laste vaimsele tervisele, kuid laialdane testimine Suurbritannias ei näidanud tegevuse mõju (2). Mõju kadumisel võib olla mitu põhjust (3), nagu näiteks on allpool nimetatud.

- **Valepositiivsed tulemused.** Isegi kui väiksemad uuringud on korrektselt tehtud, jääb alati võimalus, et saadi valepositiivne tulemus ehk uuring tuvastas (nt juhuse tõttu) mõju, mida tegelikult ei ole.
- **Sihtrühma eiramine.** Kui uuring korraldati ühes olukorras või piirkonnas, ei pruugi samu tulemusi saada teises olukorras või piirkonnas.
- **Pädevuse puudumine.** Kui tegevuse elluviimiseks on vaja erioskusi või väljaõppinud inimesi, ei pruugi sekkumise mõju pärast laiendamist säilida.
- **Kulude suurenemine ja võimaluste puudumine.** Tegevuse tulemusena võivad kulud oodatust enam suureneda ja pole võimalik tegevust samamoodi korraldada. Samuti võib eesmärk olla suunata rohkem inimesi õigel ajal abi otsima, aga tervishoiu- või sotsiaalsüsteem ei pruugi selleks valmis olla, mistõttu ei tarvitse sekkumisest kokkuvõttes kasu olla.
- **Negatiivne kõrvalmõju.** Tegevus võib kaasa tuua soovimatu mõju, näiteks võib sekkumise eesmärk olla tööhõive suurendamine, kuid negatiivne töökogemus võib suurendada stressi ja vaimse tervise probleemide riski.

Eestis on viienda tõendatuse taseme saamise **eeldus ennetustegevuse pikaajaline positiivne mõju ja järelhindamine** pärast kuue kuu möödumist tegevuse lõpust. Oluline on näidata, et mõju ei kao kohe pärast tegevuse lõppu, vaid tulemused püsivad ja soovitud eesmärk saavutatakse. Kui näiteks ennetustegevus viiakse ellu 11-aastaste õpilaste seas ja tegevuse eesmärk on vähendada uimastitarvitamist murdeealiste hulgas, võib vaja olla mitme aasta pikkust uuringut, et analüüsida tegevuse mõju.

Ennetustegevuse rakendamine võib kaasa tuua tööprotsessi või tavapärase töö olulisi muutusi, näiteks koolis tunni ülesehitus, sotsiaalvaldkonnas töökorraldus abivajajate toetamisel, tervishoiusüsteemis visiit, protseduur vms. Seetõttu on oluline **protsessi**

**hindamine** ([ptk 3](#)), mis aitab välja selgitada kultuurilised, süsteemist lähtuvad, sotsiaaldemograafilised jm tegurid, mida on vaja arvesse võtta edu saavutamiseks enne laialdasemat rakendamist (4-6). Lisaks on vaja õigel ajal mõista ja reageerida elluviimise takistustele, loobuda tegevuskavadest, mis pole tõhusad ja toetada ennetustegevuse elluviijaid muudatuste tegemisel ning haldamisel (7). Vahel on vaja leida kontekstispetsiifilisi lahendusi tegevuse kvaliteetseks rakendamiseks ja rakendumiseks (8), mis võib nõuda lisavahendeid.

Muudatuse juhtimise mudelid kirjeldavad **kolme peamist muudatuse tegemise takistust**:

- vastupanu muudatusele;
- kommunikatsioonitõrked;
- vahendite puudus.

Seetõttu on **ennetustegevusega kaasneva muutuse planeerimisel oluline toetuda teoreetilisele raamistikule** (7); [ptk 2](#). Ühe meetmega on võimalik mõjutada mitut takistust, näiteks hästi koostatud ja rakendatud kommunikatsiooniplaaniga on võimalik ühtlustada arusaamu, vähendada vastupanu rakendamisest tulenevatele muutustele ning leida rahastusvõimalusi.

---

[Loe edasi →](#)

## 5.2. Ennetustegevuse Eduka Laialdase Rakendamise Soovitused

Eri valdkondades on koostatud juhiseid, mis aitavad ennetustegevust asutusse või konkreetsesse olukorda paremini sobitada. Näiteks haridusasutustele koostatud nimekiri toob välja üheksa soovitus (9), mis võivad olla abiks ka mujal tegevuse sobitamisel.

1. **Kogu järjepidevalt andmeid**, näiteks valmisoleku, vastuvõetavuse, elluviimise jms kohta tegevuse eri etappides. See aitab mõista olukorda ja probleemi algtaaset, valmisolekut muutusteks ja selle suurendamise võimalusi, rakendustäpsust, ulatust ja elluviimise takistusi.
2. **Abista asutuste esindajaid**, näiteks korralda tegevuse planeerimisel tehnilise toe pakkumise, tegevuse elluviimisel ja hindamisel näiteks nõustamise, juhendamise ja koosõppimise ühtne kord.
3. **Kohanda ja sobita tegevus oludega**, näiteks selgita välja tegevuse kõnealuses keskkonnas rakendamise kõige paremad võimalused.
4. **Toeta elluviijate ja huvirühmade koostööd**, tekitades info ja kogemuste vahetuse ning koostöövõrgustiku kujunemise võimalusi. See toetab elluviijate ja poliitikakujundajate ühiste eesmärkide seadmist.
5. **Koolita ja hari huvirühmade esindajaid**, pakkudes täiendusõpet, nõustamist, õppematerjale, mentorlust, kovisiooni jms.
6. **Toeta elluviijaid**, näiteks soodusta asutuse koostöömeeskondade moodustamist, jaga kogutud andmeid, et soodustada kaasatust, motiveeritust ja pühendumist, toeta elluviijate heaolu, et vähendada stressi ja läbipõlemist.
7. **Tekita nõudlus ennetustegevuse järele**, kaasates siht- ja huvirühmi (nt asutused, lapsevanemad, lapsed, laiem avalikkus jt). Suurenda teadlikkust tegevuse mõju kohta, mõtle läbi suhte- ja mainekorraldus ning kommunikatsioon, näiteks kuidas suurendada tegevuse tähenduslikkust ja kaasata siht- ning sidusrühmi tähenduse kujundamisse ja kasu mõtestamisse. Nii hakkab enam siht- ja huvirühmade esindajaid nõudma ning soovima tegevuse rakendamist.
8. **Mõtle läbi rahastusviisid**, näiteks leia tasuta osalemise rahastusvõimalusi või, kui see pole võimalik, kavanda kulude jagunemine mitme rahastaja vahel.

9. **Kujunda rakendamise taristut**, näiteks mõtle läbi tegevusega liitumise tingimused, kuidas tuge pakkuda ning missugused asutused seda teevad, elluviimiskohad, muu vajalik tugi (nt kohaliku omavalitsuse tugi), mis võimaldab tegevust tõhusalt ja tulemuslikult rakendada.

Kirjeldatud tegevus sobib muutuse esilekutsumiseks haridus-, sotsiaal- ja tervisevaldkonnas ning mujalgi, sest lisaks sihtrühmale keskendutakse erinevatele elluviimist ja muutust mõjutavatele teguritele. **Iga ennetustegevuse korral tasub regulaarselt nimekirja juurde tagasi pöörduda** ja veenduda, kas olulisemad laiendamise ja rakendamisega seotud asjaolud on läbi mõeldud.

Soovitusi rakendada on üsna keeruline ega ole teada, millised soovitused on teistest kaalukamad. Seetõttu on laialdast rakendamist planeerides oluline läbi mõelda, **milliseid praktilisi muutusi ennetustegevus esile kutsub**, et valmistada ette nii muudatuste kui ka kommunikatsiooniplaan eri siht- ja huvirühmadele. Muudatuse planeerimiseks võib olla vaja tööprotsess üle vaadata ja seda analüüsida. See aitab mõista, mida ja kuidas parasjagu tehakse ning **kuidas tegevust kõige optimaalsemalt rakendada**, näiteks kuidas vahetada meeskonnaliikmete tegevust, millest loobuda ja mida muuta, et töökoormus pikaajaliselt ega püsivalt ei suureneks.

Kui ennetustegevuse laialdase kasutuselevõtuga kaasnevad muutused tööprotsessis, võib see tähendada, et **ajutiselt on vaja rohkem vahendeid**, nii aega, tööjõudu kui ka raha. See on muutuse protsessi loomulik osa, mida tuleb avatult selgitada. Seega võib tegevuse rakendamise alguses kuluda elluviijatel aega uute teadmiste ja oskuste õppimiseks või tööprotsessi muutustega harjumiseks, mistõttu on tegevus kuluefektiivne pikema aja pärast. Seda on oluline ausalt ja avatult selgitada, vastasel korral võib vastupanu muudatusele suurened ja tegevuse elluviimise rakendustäpsus kannatada. Samuti on oluline selgitada, millist isiklikku kasu saavad elluviijad tegevuse rakendamisest

ja muudatuste tegemisest.

---

[Loe edasi →](#)

## 5.3. Ennetustegevuse Kvaliteetne Rakendamine

Ennetustegevus viiakse ellu alati kindlates oludes, kus mitu tegurit võivad toetada või takistada selle kvaliteetset rakendamist (10); vaata ka peatükke [2.4](#) ja [3.2](#). Ennetustegevuse rakendamise kvaliteeti mõjutavad järgmised **tegevuse omadused**:

- sisu kvaliteet;
- elluviimise täpsus, järjepidevus ja viis;
- arendajate tugi rakendajale (nt õpetajale, tervishoiutöötajale, sotsiaaltöötajale) ja koolitused, õppematerjalid, mentorsüsteem (10–12).

Lisaks **tegevuse omadusele on olulised elluviijate individuaalsed omadused**, näiteks erialane pädevus, suhtumine tegevusse ja ressursid (nt töökoormus, läbipõlemise risk ja enesetõhusus). Elluviimist mõjutab ka **organisatsiooni tasand**: organisatsioonikultuur, juhtkonna tugi ja sihtrühma üldine sotsiaal-majanduslik taust (11,12). Ennetustegevuse rakendamist mõjutab ka **üldine ühiskondlik olukord**, näiteks ennetuse väärtustamine ja rahastamine, kõrgkoolide ja kogukondade koostöö, juhtivatel kohtadel olevate inimeste võimekus muudatusi ellu viia (12).

Tegevuse laiendamisel peetakse aina olulisemaks **sihtrühma ja inimeste individuaalseid omadusi** (11,13,14). Näiteks võib väga häiriva käitumisega klassis olla keeruline kvaliteetselt ellu viia käitumise muutmiseks mõeldud ennetustegevust, sest üldine kaootiline olukord klassis ja vähene koostöövalmidus takistavad õpetajal tegevuse

järjepidevat ning kvaliteetset rakendamist. Samuti ei pruugi inimesed või rühmad osaleda täiendaval sõeluuringul isiklikel või logistilistel põhjustel (nt asukoht on kaugel, vastuvõtutajad ei sobi, uuring ei tundu oluline), kuigi osalemine võib tervist otseselt toetada.

Tegevuse rakendamist soodustavaid või takistavaid tegureid on palju, kuid alati pole teada, millised neist väärivad rohkem tähelepanu ennetustegevuse kvaliteedi säilitamiseks. Siiski on mõnes valdkonnas olulisemad tegurid välja selgitatud, näiteks on uuritud erinevate tegurite mõju sotsiaal-emotsionaalse pädevuse arendamiseks kavandatud ennetusprogrammide rakendamise kvaliteedile koolides ja leitud, et head kvaliteeti ennustab

- **tegevuse mudeldamine**, näiteks, kui mentor näitab õpetajale rakendamisviisiid ette;
- **elluviija hinnang koostöösuhte juhendajaga**, näiteks õpetajate hinnang koostöösuhtele mentoriga ja kui sisukaks ning tõhusaks nad peavad mentori tuge (13).

**Kehvemat kvaliteeti aga ennustab elluviija tajutud läbipõlemine**, näiteks jõuavad kurnatud õpetajad tegevust harvemini ja vähem rakendada (13).

Ennetustegevuse laiendamisel ja üldisemal rakendamisel on oluline järjepidevalt koguda andmeid elluviimise (sh rakendustäpsuse) ja seda mõjutavate tegurite kohta. Seetõttu **tuleb välja töötada seiresüsteem, et pidevalt jälgida elluviimist ja seoseid tulemustega**. Näiteks saab sihtrühmas regulaarselt koguda andmeid, milline on rahulolu tulemusnäitajate ja tegevusega, elluvijalt küsida, milline on kasutajasõbralikkus ja tajutud kasu ning juhendajatelt ja koolitajatelt uurida, kuidas parandada ning tõhustada elluviimisprotsessi. Kui seiresüsteemi ei ole, võib loota, et elluvijad rakendavad tegevust nii nagu peab ja saavutatakse soovitud mõju, kuid kindel ei saa selles olla. Seetõttu **suureneb tegevuse valesti rakendamise ja kõrvalmõju tekkerisk**, mis tähendab, et risk on sihtrühmale kahju teha ja mitte

arvestada eetiliste aspektidega.

- **NÄIDE**

Eestis on VEPA käitumisoskuste mängu metoodika rakendamisel uuritud mentorite hinnanguid kvaliteetset rakendamist toetavate tegurite kohta (15) ja suure või vähese rakendustäpsusega tegevust ellu viivate õpetajate kogemusi (16). Mõlema hinnangu kohaselt on õpetajatel vaja **turvalist ja toetavat koostöösuhet mentoriga, julgustamist, märkamist ja motiveerimist**, samuti juhtkonna, kolleegide või kogukonna positiivset tagasisidet ning tunnustust.

Rakendamisele aitavad kaasa **elluviija individuaalsed omadused**, nagu avatus uuele, positiivsus, järjepidevus ja enesekindlus oma ametis, samuti tegevuse ja selle elluviimise isikliku ning professionaalse kasu mõtestamine, arusaam tegevuse tervikliku ja järjepideva rakendamise vajalikkusest ning eneseteadlikkus. Keskkondlikest teguritest tõusis rakendamise toetajana esile töötamine koolis, kus õpetajate erialast arengut süsteemselt toetatakse ja mõtestatakse ning võimalus osaleda kovichoonikohtumistel. Rakendustäpsus oli vähene õpetajate hulgas, kes olid tegevusega liitunud juhtkonna ettepanekul selgelt sõnastamata eesmärgita, kellel oli ekslikke arusaamu tegevuse sisu ja elluviimise kohta, kes uskusid tegevuse sobivust vaid konkreetsete juhtumite korra ega näinud vajadust tegevust terviklikult ellu viia.

Seega mõjutas tegevuse elluviimist nii isiklik võimekus, suhtumine ja motivatsioon kui ka professionaalset arengut ja tagasisidet toetav keskkond.

### 5.3.1. Rakendustäpsus, ennetustegevuse kohandamine ja kuluefektiivsus

Ennetustegevuse omaksvõtt ja mõtestamine elluviijate seas on seotud rakendamise kvaliteedi ja järjepidevusega (11,17), vaata ka [peatükki 3.2.3](#). Seetõttu tuleb leida võimalusi, kuidas tagada rakendustäpsus ning samal ajal **suurendada kasutajasõbralikkust ja elluviijate motivatsiooni**, mis võib tähendada kohanduste lubamist, et muuta tegevus sobivamaks. Elluviijate kaasamine tegevuse kohandamisse võib aidata suurendada omanikutunnet ja pühendumust järjepidevale elluviimisele.

Kuigi kohandusi võib mõista rakendustäpsuse vastandina, peetakse **tegevuse eesmärkidega kooskõlas olevaid mugandusi järjest enam vajalikuks omanikutunde ja järjepidevama rakendamise soodustamiseks** (17,18). Muganduste tegemise võimalus on oluline mitmel tasandil, nii tegevuse kohandamisel uutesse kultuurilistesse, keelelistesse ja sotsiaalsesse oludesse, kui ka uutele elluviijatele või sihtrühmadele sobivamaks (19).

Tähtis on leida **elluviija iseseisvuse ja ennetustegevuse rakendustäpsuse tasakaal**, et suurendada motivatsiooni ja säilitada tegevuse tulemuslikkus ning järjepidevus. Sellele aitab kaasa rakendajate toetamine ja nende motivatsiooni suurendamine, näiteks selgete, läbimõeldud eesmärkide seadmine ja tegevuse sidumine isiklike väärtustega. Elluviija ootuste ja väärtustega arvestamine on oluline ennetustegevuse edukaks rakendamiseks.

Ennetustegevuse **kohandamisel tuleb läbi mõelda**, kuivõrd muutub tegevuse

- sisu (nt milliseid oskusi või pädevusi arendatakse ja kuidas);
- ülesehitus (nt kui mitu ja kui pikka kohtumist on tegevuse käigus);
- elluviimise viisid (nt lähiõpe või kaugõpe, millal ja kus tegevust

pakutakse).

Seejärel saab läbi mõelda ja põhjendada, millised kohandused seavad ohtu tegevuse toimimisele, mida tuleb ettevaatlikult ning ekspertidega konsulteerides teha, mis on turvaline ja toetab oludega sobivust. **Mida enam ennetustegevus muutub ja algsest versioonist erineb, seda enam võib muutuda ka tegevuse mõju**. Seetõttu on kohandamised vaja dokumenteerida, sest see aitab mõista, mida, miks ja kuidas kohandati. **Kui on alust eeldada mõju muutumist, tuleb tegevuse mõju uuesti Eestis hinnata**.

**Rakendajate motivatsioon ja rakendustäpsus on oluline ka tegevuse kuluefektiivsuse vaatenurgast**. Vähene rakendustäpsus on seotud vähese motivatsiooniga, arusaamaga tegevuse oodatavast kasust ja mõjust. Vähest motivatsiooni ei pruugi juhendamine ega muud tugimeetmed mõjutada või on selle mõjutamiseks vaja oluliselt rohkem pingutada. Kui elluviijate väljaõppe ja toetamise kulu on suur, tuleb välja selgitada, milline on optimaalne tegevus, et säilitada kuluefektiivsus. Tähtis on uurida, mis pidurdab rakendamist, et leida takistuste kõrvaldamise ja kuluefektiivsuse tagamise võimalusi.

---

[Loe edasi →](#)

## 5.4. Ennetustegevuse Laialdase Rakendamise Eeldused

Ennetustegevuse laialdase rakendamise eel tuleb silmas pidada järgmisi asjaolusid.

- **Planeerida laiendamist kui muutuse elluviimist. Muudatuste juhtimise planeerimisel on vaja**
  - muutuse teoreetilist raamistikku ja tegevusplaani, et

mõjutatavaid tööprotsesse kohandada;

- kommunikatsiooniplaani nii muutuse eesmärgi kui ka konkreetsete tööprotsesside kohandamise selgitamiseks ja eri tasandi juhtide kaasamiseks. See aitab tekitada ühise arusaama, mida ja miks tehakse.

- **Kommunikatsioon peab olema selge ja aus**

- rakendajate saadava (isikliku) kasu kohta;
- tegevusega kaasneva vahendite ajutise vajaduse suurenemise kohta.

- **Mõelda tuleb erinevate elementide ja erineva tegevuse kohandamisele, näiteks**

- kultuuriline, sotsiaalne, majanduslik või keeleline kohandamine;
- kuidas kohandamise andmeid kogutakse ja dokumenteeritakse, kuidas kohandamist põhjendatakse, kuidas ennetustegevuse kavandajaga arutatakse ja kuidas suuremad või väiksemad kohandused võivad olla seotud mõju saavutamisega;
- kuidas uuritakse kohandatud tegevust ja selle mõju Eesti oludes;
- kuidas leitakse elluviimise ja uurimise tasakaal. Mõni ennetustegevus töötatakse välja teadusasutustes ja seda on alguses põhjalikult uuritud, kuid laialdaseks elluviimiseks on vaja struktuuri, mis toetab tegevuse jätkusuutlikkust ja kvaliteetset rakendamist. Kogukonnas kujunenud ennetustegevuseks võib olla vaja järjepidevat koostööd kõrgkooli või teadlasterühmaga, et tagada hindamissüsteemi olemasolu.

- **Toetada tuleb elluviijaid** (nt õpetaja, tervishoiu-, sotsiaaltöötaja) nii tegevuse rakendamisel kui ka tööprotsessi kohandamisel.

- **Välja tuleb töötada kvaliteedi ja mõju seiresüsteem**, näiteks hindamisvahendid, andmete kogumise ja analüüsi plaan, andmete kogumise ja hoiustamise keskkond. Seiresüsteem aitab järjepidevalt jälgida tegevuse vastuvõetavust elluviijate ja

sihtrühma hulgas ning seda, kuidas elluviimissüsteemid toimivad.

## **Rahvusvaheliste standardite (20) kohaselt peab ennetustegevuse laialdaseks rakendamiseks olema**

- tehtud tegevuse tulemuslikkuse uuring ja nähtud positiivseid ning kestvaid tulemusi;
- tagatud elluviimiseks vajalik juhendamine ja tugi;
- kindel arusaam elluviimiseks vajalikest võimalustest, näiteks rahavajadus ja piisav pädevate inimeste hulk;
- tagatud mõõtmisüsteem, näiteks mõõtevahendid tegevuse rakendustäpsuse ja tulemusnäitajate mõõtmiseks;
- osalejate selge kaasamissüsteem, mis aitab tagada tegevuse ulatuse (20).

[Loe edasi →](#)

## **5.5. Praktilised Soovitused**

| Eesmärk                                                | Lahendus                                                                                                                                            | Vaja on täiendavat tähelepanu                              |
|--------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------|
| Vähendada rakendajate vastupanu muutusele              | Analüüsi rakendamisel esinevaid muutusi tööprotsessis ja aita seda kohandada (nt kommunikatsiooniga), et toetada tegevuse rutiinset kasutuselevõttu | Vaja võib olla kaasata rakendavate organisatsioonide juhte |
| Mõista kohandamisega kaasnevat võimalikku mõju muutust | Korralda kohalikku olukorda arvestav uuring muutuste mõju hindamiseks                                                                               | Vaja võib olla kaasata teaduspartner                       |
| Elluviimise ja teadustöö tasakaal                      | Eesmärgist lähtuvalt tee järeldusi ennetustegevuse ja selle rakendatavuse kohta                                                                     | Vaja võib olla kaasata teaduspartner                       |

---

[Loe edasi →](#)

## Kasutatud Kirjandus

1. Zabaleta-del-Olmo E, Bolibar B, García-Ortíz L jt. Building interventions in primary health care for long-term effectiveness in health promotion and disease prevention. A focus on complex and multi-risk interventions. *Prev Med (Baltim)*. 2015 Jul;76:S1–4.
2. Kuyken W, Ball S, Crane C jt. Effectiveness and cost-effectiveness of universal school-based mindfulness training compared with normal school provision in reducing risk of mental health problems and promoting well-being in adolescence: the MYRIAD cluster randomised controlled trial. *Evidence Based Mental Health*. 2022 Aug;25(3):99–109.
3. Karolin A, Reinson H, Männik SL jt. Katsetamise juhend avalikule sektorile [Internet]. 2023 [kasutatud 17.08.2025]. <https://katsetamine.riigikantselei.ee/>
4. Glasziou P, Altman DG, Bossuyt P jt. Reducing waste from incomplete or unusable reports of biomedical research. *The Lancet*. 2014 Jan;383(9913):267–76.
5. Baumann AA, Powell BJ, Kohl PL jt. Cultural adaptation and implementation of evidence-based parent-training: A systematic review and critique of guiding evidence. *Child Youth Serv Rev*. 2015 Jun;53:113–20.
6. Wiltsey Stirman S, A Gutner C, Crits-Christoph P jt. Relationships between clinician-level attributes and fidelity-consistent and fidelity-inconsistent modifications to an evidence-based psychotherapy. *Implementation Science*. 2015 Dec 13;10(1):115.
7. Ross J, Stevenson F, Dack C jt. Developing an implementation strategy for a digital health intervention: an example in routine healthcare. *BMC Health Serv Res*. 2018 Dec 19;18(1):794.
8. O’Cathain A, Croot L, Duncan E jt. Guidance on how to develop complex interventions to improve health and healthcare. *BMJ Open*. 2019 Aug 1;9(8).
9. Cook CR, Lyon AR, Locke J jt. Adapting a Compilation of Implementation Strategies to Advance School-Based Implementation Research and Practice. *Prevention Science*. 2019 Aug 31;20(6):914–35.
10. Buckley PR, Edwards D, Ladika A jt. Implementing Evidence-Based Preventive Interventions During a Pandemic. *Global Implementation Research and Applications*. 2022 Jul 5;2(4):266–77.
11. Norton WE, Chambers DA. Unpacking the complexities of de-implementing inappropriate health interventions. *Implementation Science*. 2020 Dec 9;15(1):2.
12. Domitrovich CE, Bradshaw CP, Poduska JM jt. Maximizing the Implementation Quality of Evidence-Based Preventive Interventions in Schools: A Conceptual Framework. *Adv Sch Ment Health Promot*. 2008 Jan 22;1(3):6–28.
13. Ulla T, Poom-Valickis K. Program support matters: A systematic review on teacher- and school related contextual factors facilitating the implementation of social-emotional learning programs. *Front Educ (Lausanne)*. 2023 Jan 10;7.
14. Musci RJ, Pas ET, Bettencourt AF jt. How do collective student behavior and other classroom contextual factors relate to teachers’ implementation of an evidence-based intervention? A multilevel

structural equation model. Dev Psychopathol. 2019 Dec 23;31(5):1827-35.

15. Ulla T, Poom-Valickis K. Contextual factors contributing to quality implementation of the PAX good behaviour game in Estonia: the view of experienced coaches. Eesti Haridusteaduste Ajakiri Estonian Journal of Education. 2023 May 1;11(1):130-58.

16. Ulla T. Exploring Distinctive Dimensions of PAX Good Behavior Game Program Implementation: A Qualitative Cross-Case Analysis within the Estonian Educational Context. In: European Educational Research Association. Nicosia: ECER; 2024.

17. Raisch N, Bailey R, Jones SM. SEL Insights: Applying behavioral insights to social and emotional learning programs in global settings. Social and Emotional Learning: Research, Practice, and Policy. 2024 Dec;4:100056.

18. Berkel C, Mauricio AM, Schoenfelder E jt. Putting the Pieces Together: An Integrated Model of Program Implementation. Prevention Science. 2011 Mar 2;12(1):23-33.

19. Wiltsey Stirman S, Baumann AA, Miller CJ. The FRAME: an expanded framework for reporting adaptations and modifications to evidence-based interventions. Implementation Science. 2019 Dec 6;14(1):58.

20. Gottfredson DC, Cook TD, Gardner FEM jt. Standards of Evidence for Efficacy, Effectiveness, and Scale-up Research in Prevention Science: Next Generation. Prevention Science. 2015 Oct 29;16(7):893-926.

---

[Loe edasi →](#)